

RUSSIA O L'OMBRA DE L'ALTRE MAR Isidor Cònsul

El dia 29 de maig ens vam trobar per dinar amb la professora Elena Zernova en un restaurant de l'Hotel Europa de Sant Petersburg. L'Elena fa classes a la Universitat, és titular especialitzada en filologia hispànica, va ser companya de curs del president Puttin i tradueix al rus des del català, el gallec i l'espanyol. De torna i si s'escau, treballa d'intèrpret per a les companyies russes de ballet quan fan bolos hispànics i llatinoamericans. A començaments d'any va acabar de traduir l'antologia de poesia catalana triada per ella mateixa, *A l'ombra de l'altre mar*, un títol manllevat de Joan Margarit que és el poeta més antologat del volum i qui signa el bell text que hi fa de pròleg. El llibre va sortir editat a finals de maig i l'objectiu del dinar plegats era el lliurament d'uns exemplars de mostra, encara calents i amb la tinta fresca, i l'encàrrec de fer-los a mans de la Institució de les Lletres Catalanes que n'ha ajudat la traducció. La llarga tongada de crisi en què Rússia viu instal·lada fa que Elena Zernova es malfiï del servei de correus i, si tot va bé, té previst viatjar a Barcelona aquesta tardor per lliurar exemplars als poetes i participar en una presentació pública del llibre.

A l'ombra de l'altre mar, que llueix una il·lustració de Narcís Comadira a la portada, inclou disset poetes que van de Jordi Sarsanedas, en funcions de sènior de la tribu, fins a Àlex Susanna que encara li toca dur l'estendard de benjamí de la poesia catalana. Entre el cap i la punta, els altres quinze són Blai Bonet, Màrius Sampere, Miquel Martí i Pol, Feliu Formosa, Joan Margarit, Miquel Bauçà, Marta Pessarrodona, Narcís Comadira, Francesc Parcerisas, Pere Gimferrer, Jaume Pont, Pere Rovira, Assumpció Forcada, Maria Mercè Marçal i Miquel Desclot. La tria en general sembla correcta, amb algun estirabot de mal pair, i absències que sorprenen com la de Brossa i algun altre autor per sota de l'edat cronològica d'Alex Susanna. Sigui com sigui és l'opció i la tria d'Elena Zernova, que justifica, d'altra banda, la deferència de tracte cap a Joan Margarit (quinze poemes antologats) amb arguments d'apassionament lector i la defensa que, a parer seu, la seva lírica és la que més s'acosta als millors models de la poesia contemporània arreu del món. La resta dels poetes hi són representats amb una mitjana de set a deu peces, en funció, per regla general, de la mida dels poemes: si són curts s'arriba als nou o deu, i el nombre es redueix quan són més extensos.

Unes setmanes abans havia establert contacte amb Elena Zernova i vaig proposar de trobar-nos a l'Hotel Europa en homenatge a Montserrat Roig, que ella també va

conèixer. És l'hotel on van instal·lar la novel·lista catalana, l'any 1980, quan va arribar a la llavors anomenada Leningrad, convidada per Edicions Progrés de Moscou i l'encàrrec d'escriure un llibre reportatge sobre el setge de la ciutat pels alemanys durant la Segona Guerra Mundial. Però li va sortir una altra cosa: es va enamorar de l'indret (Petrograd / Leningrad / Sant Petersburg) i de Puixkin; raó per la qual, *L'agulla daurada*, més que no pas un llibre estricte sobre el dramatisme del setge, és una obra que vessa fascinació per la ciutat i la seva gent, i, sobretot, el testimoni d'una passió literària no gens dissimulada per la immensa figura de Puixkin.

L'Hotel Europa ha canviat en aquests vint anys: s'ha convertit en el cinc estrelles de Sant Petersburg i a Elena Zernova se la notava cofoia amb la invitació del Centre Català del PEN. La precarietat de condicions que es viu a la Rússia actual converteixen en una raresa el detall de dinar fora de casa i l'Hotel Europa és un luxe fora de l'abast d'una classe mitjana que les passa molt magres. Ens van servir una amanida massa llarga d'enciam i de ceba, i dues olives com a toc de color, i vam triar peix de segon: un espasí de salmó, per a ella, i un tall ataconat d'esturió, amb un color, sabor i textura que recordava la tonyina, per a mi. També en recordança de la malaurada Montserrat Roig, vam acompanyar els peixos amb el vi blanc Tsinandali que prenien l'escriptora catalana i aquell sòmines que li feia d'interpret, Nikolai, amb la doble desgràcia, el pobre, que cada vespre es torrava massa aviat i pretenia seduir a la valenta, sense miraments ni estratègies prèvies, la narradora nostrada. Em comentava la traductora, que aquest Tsinandali, un vinet blanc d'origen georgià, lleuger de cos i afruitat d'esperit, era més popular anys enrere que no pas ara que passa una tongada d'ostracisme ideològic. No per culpa del vi, que continua si fa no fa amb la bondat de sempre, sinó perquè era el que bevia Stalin i, per aquest pecat, ara hi ha qui el considera políticament incorrecte.

Vam parlar de poesia catalana, de literatura russa, del Congrés del PEN que s'acabava de celebrar a Moscou, de la contundència del discurs de Gunter Grass contra la guerra de Txetxènia, silenciada per moltes cadenes de TV, i de les declaracions contràries d'un altre premi Nobel, el vell Alexandre Solzenicyn, que va sortir en un programa d'alta audiència per carregar contra el discurs de l'alemany amb l'argument fàcil que la guerra a Txetxènia només pot entendre's des d'una òptica russa i que ni Gunter Grass ni cap altre escriptor europeu no n'han de fer res. Alexandre Solzenicyn, premi Nobel de l'any 1970, ha envellit massa i pel que explica Elena Zernova ha perdut la mica de prestigi que va atorgar-li un Nobel que, trenta anys enrere, ja fou polèmic i

politzat. Llavors, l'escriptor d'origen rus més ben situat era Nabokov, però van prevaler els criteris del gest polític de cara a un nom com Solzenicyn que havia passat per l'infern de Sibèria i havia estat una de les víctimes de l'Stalinisme. Al cap de trenta anys, però, aquell Nobel és un astre minvant mentre el talent i la vàlua de Nabokov continua cotitzant en borsa com un dels valors de més solidesa de la literatura del segle XX.

La professora Elena Zernova té molts números per a jugar com a peça d'enllaç i de projecció de la literatura catalana en llengua russa. Ara treballa en una altra antologia poètica i té dos llibres més en el punt de mira. Seria bo que no l'oblidéssim perquè, des de Sant Petersburg, podria fer una feina semblant a la d'altres coneguts traductors i difusors de la literatura catalana. Una feina paral·lela a la dels Til Stegman, Bob de Nij, Jan Sjeibal i Kalman Faluba, per esmentar només quatre noms. Depèn de nosaltres, però. És cert que la projecció de la literatura catalana és una qüestió de pressupost; però no li farà cap mal una mica de tacte i detalls de seducció envers els que han de dur a terme les traduccions i ajudaran a vendre el producte a les editorials de cada país.

Isidor Cònsul